



تاثیر روانشناسی محیطی در مراکز نگهداری از کودکان بی سرپرست

صبا زائرکعبه، شهرزاد رف رف.

۱- دانشجوی کارشناسی ارشد معماری، دانشگاه آزاد اسلامی ایران، واحد بین المللی جلفا

Lelli_morteli@yahoo.com

۲- دانشجوی کارشناسی ارشد معماری، دانشگاه آزاد اسلامی ایران، واحد شبستر

she_architect@yahoo.com

چکیده

شکل گیری شخصیت کودکان از محیطی آغاز می شود که در آن محیط پرورش میابند و آموزش میبینند. کودکان شخصیت شکننده ای دارند و این مهم در مورد کودکان بی سرپرست از شدت زیادی برخوردار است چون این کودکان به صورت طبیعی از برخی از نیازهای مادی و معنوی خود محرومند و باید توجه داشت که این کودکان خود آسیبهای زیادی دیده اند و هر چه قدر محیط زندگی آنان مناسب و هماهنگ با روحیات آنان نباشد در وحله اول کودکانی با بیماریهای جسمی و روانی خواهیم داشت و در وحله دوم جامعه نیروی جوان با مشکلات شخصیتی زیاد و بیمار خواهد داشت. این مقاله تلاش بر آن دارد تا شخصیت شناسی کودکان را از نظر مورد بررسی قرار دهد و عوامل محیطی تاثیر گذار بر آنان را مورد تحلیل قرار دهد. بر اساس نتایج آماری در حال حاضر حدود صد میلیون کودک بی سرپرست در جهان وجود دارد که نیمی از آنها در آمریکای لاتین و کشورهای آفریقایی و آسیایی به سر می برند و سازمان یونسف این کودکان را به دو دسته تقسیم می کند کودکانی که از خدمات وامکانات اجتماعی مانند مدرسه کلیسا بهره مندند و دسته دوم کودکانی که در خیابان ها سرگردانند و دست به تشکیل گروهها و باندهایی زده اند. طبق آمار رسمی در تهران نیز حدود ۲۰ هزار کودک بی سرپرست زندگی می کنند. افزایش چشمگیر آنها باعث جلب توجه مسئولان شده است.

کلمات کلیدی: روانشناسی محیطی، کودک، کودکان بی سرپرست، محیط



اولین کنفرانس سالانه پژوهش‌های معماری، شهرسازی و مدیریت شهری



The first annual conference of Architecture, Urban planning & Urban management

مقدمه

بر اساس آموزه های دینی، خانواده در اسلام دارای جایگاه ویژه و والایی است؛ جایگاهی که می تواند در بستر آرام خود هر یک از افراد خانواده را به مدارج بالای انسانی و علمی و معنوی برساند. راهکارهای حفظ این جایگاه هم تأکید به الگوهایی است که همواره بر حفظ و نگهداری کانون خانواده تأکید ورزیده و سفارش های مؤکدی در این زمینه دارند. خانواده را می توان کانون اصلی رشد و تعالی و تعامل انسان دانست. اولین تجربه های تربیتی از خانواده بر انسان تأثیر می گذارد و به مرور، همان تجربه ها و آموزه ها چارچوب شخصیتی هر یک از افراد جامعه را شکل می دهد. درنگاهی موشکافانه، خانواده نماد کوچکی از یک جامعه بزرگی است که مردمان آن در کنار هم زندگی می کنند اما امتیاز خانواده بر جامعه آن است که در خانواده خمیر مایه شخصیتی افراد در حال شکل گرفتن است و می توان با ارائه الگوهای رفتاری مناسب و اسلامی، شخصیت افراد را به گونه ای شکل داد که در برابر ناملایمات و سختی های زیادی کمترین آسیب را ببیند اما انسان وقتی وارد جامعه شد و چارچوب شخصیتی و رفتاری او شکل گرفت تغییر در آن شخصیت چه بسا کار مشکلی می باشد (فرهادی، ۱۳۹۲: ۲).

پدیده بی سرپرستی نیز عمری طولانی و به درازی طول سالیان خلقت دارد. گروهها و اجتماعات آدمی در دسته های کوچک و بزرگ در کوهها، دشتها، و جنگلها و در حواشی رودخانه دائماً در معرض آسیب و هجوم کنترل نشده طبیعت اطراف بوده اند. سیل زلزله حملات و جوش و تهاجم گروههای متخاصم پیوسته بشر را تهدید می کرد که حاصل آن شکستن ستونهای خانه بود و ایجاد بی سرپرستی سالیانی پس از آن اگر چه در راستای رشد تمدن انسانی، تهاجمات و ضایعات طبیعی کاهش پیدا کرد، لیکن ابزار و عوامل نابود کننده در دست و کنترل زور مداران قرار گرفت و دامنه آن وسعت یافت، بطوریکه گاه جبران آن تا نسلها میسر نگردید و آسیبهای ناشی از جنگهای قومی و قبیله ای از محدوده خرابی های سیل و زلزله گذشت و ویرانگریهای - مغول و بربر، نابودی مردان و کنیزی زنان و کودکان را به دنبال آورد.

پس از مرگ قرون وسطی و زایش رنسانس شکل ضایعات انسانی نیز دگرگون شد چرا که صاحبان قدرت می باید ابزاری برای مهار انسان آزاده می یافتند. و بدین شکل فضای خالی از معنویت رشد سرطانی افکاری را اینچنین افزایش داد و بذر انحراف در مزرعه پاک انسانیت پاشیده شد (شفی زاده، ۱۳۹۱: ۲).

جنگهای جهانی اول و دوم ضربه محکمی بر پیکره جامعه بشری بود که ویرانی و سرگردانی و بی سرپرستی فراوانی در پی داشت اگر چه امروزه دامنه و وسعت جنگها از جهان شمولی خود کاسته است. لیکن شیفتگان قدرت به اشاعه انحرافات و کمبودها پرداختند که جنگ بی پایانی آغاز گشت و با اشاعه الکل و اعتیاد و فحشاء و در یک کلام نابودی ارزشهای اخلاقی، بزرگترین و مهلکترین ضربه ها را بر ارکان مقدس خانواده وارد شد که موجب متلاشی شدن پایه های استوار خانواده و در نتیجه بی سرپرستی و بی پناهی گردید.

و این قصه هم چنان ادامه دارد و انسان سر گشته هر روز در جستجوی ایده آلهای دست به دامان انواع فساد می روند شاید مرهمی بر دردها و آلامش باشد (همان: ۳)



اولین کنفرانس سالانه پژوهش‌های معماری، شهرسازی و مدیریت شهری



The first annual conference of Architecture, Urban planning & Urban management

ردیف	نام نویسنده یا نویسندگان	سال انتشار	نام منبع	منبع	نتیجه گیری
۱	-	-	قرآن کریم	سوره بقره آیه ۸۳	در کتاب آسمانی ارج نهادن به کودکان بی سرپرست لازم و ضروری می باشد به گونه ای که حفظ شخصیت و آرامشان مهمتر از سیر کردن شکمهایشان است.
۲	رضویان، محمد تقی، شمس پویا، محمدکاظم، ملاتبارلهی، عبدالله	۱۳۹۳	کیفیت محیط کالبدی و حس مکان	فصلنامه علمی پژوهشی جغرافیا و توسعه، سال پنجم، شماره دهم، ص ۹۵	با ارتقاء و تقویت حس مکان می توان شاهد سلامت روح و روان افراد، حفاظت از تجهیزات و تسهیلات محیط و افزایش مشارکت بود همچنین روحیات ملایم و سازگار را پرورش داد
۳	فرهادی، فرهادی	۱۳۹۲	بررسی میزان اعتماد به نفس و ثبات شخصیتی و ایده آلهای کودکان مقیم مراکز یتیم خانه ها	فصلنامه علمی پژوهشی باغ نظر، سال نهم، شماره ششم، ص ۱۲	اگر اعتماد به نفس را اینگونه بیان کنیم که انسان با تکیه بر تواناییهای خویش در زندگی اجتماعی حرکت کند و با ظهور و بروز آن در جهت رشد و کمال ره بسپارد. با این بیان آثار ضعف و نبود اعتماد به نفس را در فرزندان که در یتیم خانه بسر می برند نسبت به کودکان در نزد خانواده هستند را می توان به وضوح مشاهده کرد. می توان با ارائه راه حل‌های مناسب در محیط زندگی این اختلاف را کمتر و کمتر بکنیم تا این کودکان نیز مانند کودکان نزد خانواده زندگی شاد و توأم با اعتماد به نفسی خوب داشته باشند.
۴	شفیع زاده، مهدی	۱۳۹۱	مرکز نگهداری از کودکان بی سرپرست	پایان نامه کارشناسی ارشد هنر و معماری، دانشگاه آزاد شبستر، استاد ناهیدی آذر، ص ۲۵	-عواملی که پیرامون موجود زنده را احاطه کرده اند میتوانند همیشه باعث تحریک یا کاهش امکانات فرد شوند. نوزاد بعد از تولد وارد محیط خارجی می شود که از محیط داخلی وسیعتر است و تنوع بیشتری دارد چنین فضایی سرشار از عوامل گوناگون مادی واجتماعی و فرهنگی است. -عواملی همچون رنگ دیوارها و لباسها و حتی ملافه های مورد استفاده در محیط پرورشگاه اهمیت زیادی دارد چون باعث ایجاد استرس و کم اشتهایی و... برعکس می باشد.



اولین کنفرانس سالانه پژوهش‌های معماری، شهرسازی و مدیریت شهری



The first annual conference of Architecture, Urban planning & Urban management

۵	مهدوی نژاد، جمال‌الدین، دماوندی، مجید ابراهیم، صبری، رضا سیروس، عباس پور اسدالله، جوانه	۱۳۹۱	تاثیر محیط های بازی طبیعی در رشد کیفی آموزش کودکان	نشریه علمی پژوهشی مناوری آموزش، سال ششم، جلد ۶، شماره ۳۰۳، ص ۴۵	کودک توجه و علاقه زیادی بهخ بازی در محیط های طبیعی از خود نشان می دهد و پویایی خاص موجود در طبیعت این امر را تقویت می کند طبیعت خود آموزگار کودک است ویژگی های خاص طبیعت کودک را با دنیای پر از تنوع و خلاقیت رو به رو می نماید و او را با خود همراه می سازد حضور کودک در طبیعت باعث می شود تا بخش خلاق مغز کودک فعال شود و هرگز از بودن در طبیعت خسته نشود
۶	شیرانی، عبدالله	۱۳۸۸	والدین و روان شناسی کودک ونوجوان	نشریه مداد سفید، تهران، ص ۱۲	افرادی که در زندگیشان اهدافی ندارند به زندگی به حالت پوچی، توخالی و بی هدف می نگرند وادامه ی زندگی را یک مشت تکرار و مکرارت می دانند که همه روزه می خورند، می خوابند، و بیدار می شوند و این دوره بیهوده راهمچنان برای حیات خود ادامه می دهند این خصوصیات نشان از افراد افسرده دارد برای جلوگیری از این اتفاقات باید قسمتهایی در مراکز طراحی کرد که در آنجا کودکان مشغول نقاشی کردن و کارهای دستی (برای افزایش خلاقیت و تقویت تخیل) قسمت هایی تعبیه کنند برای کارهایی همچون دیدن کارتون و برنامه های مناسب سنشان و ... (جهن آشنایی با اجتماع) و ایجاد افکار مثبتن برای انگیزه دهی به ادامه زندگی.
۷	کمالان، مهدی	۱۳۸۸	کتاب قانون	انتشارات کمالان، تهران، ص ۱۰۲	آنچه که در کتاب قانون مشاهده می شود دلیل بر آن دارد که دولت نه تنها به رفع نیازهای مادی کودکان بی سرپرست می پردازد بلکه توجه زیادی به تربیت و شکل گیری شخصیت آنان دارد و این نیاز را بیشتر از طریق فضاهای نگهداری تامین می کند.
۸	جعفری، زهرا	۱۳۸۴	روانشناسی کودک	انتشارات انتظار سبز، اصفهان، ص ۱۱۰	دوران کودکی، روزگار دریافت آموزشها، پذیرش دانشها و شکوفائی استعدادهای نهفته در وجود انسان است که اگر این استعدادها، هدایت و جهت دهی شود، موفقیت و کامیابی آنان حتمی خواهد بود کودکان بی سرپرست سرمایه جامعه محسوب می شوند در نتیجه توجه به شکوفایی آن ها توجه به پیشرفت جامعه می باشد.



اولین کنفرانس سالانه پژوهش‌های معماری، شهرسازی و مدیریت شهری



The first annual conference of Architecture, Urban planning & Urban management

۹	حسینی، شمس‌الدین	۱۳۸۸	چگونه با کودکم صحبت کنم که گوش کند چگونه گوش کنم که کودکم صحبت کند	انتشارات نسل نو اندیش، تهران، ۵۵ص	تربیت درست برای این کودکان در درجه اول ایجاد احساس استقلال است برای این کار بهترین روش جدا کردن اتاقهای چند نفره برای بچه‌ها و فراهم کردن وسایلشان (مثل آینه ی قدی کوتاه بری پوشیدن لباس شانه کردن قفسه‌های کتاب مناسب سنشان تا خودشان استفاده کنند و..
۱۰	ابوالقاسمی، شهنام	۱۳۸۶	روانشناسی رشد	انتشارات دانشگاه آزاد، تنکابن، ۴۴۹ص	یکی از مشکلات کودکان ترس است روانشناسان عقیده دارد کودک با بازی کردن و حرف زدن می‌توانند ترس خود را بیرون بریزند مثلا کودکانی که از آب می‌ترسند با ایجاد شرایطی برای آب بای و آب تنی می‌توان ترسشان را کنترل کرد در نتیجه می‌توان گفت اگر محیطی مناسب را ایجاد کنیم کودکان خود باعث درمان ترس خود میشوند.

روش تحقیق

برای گردآوری این مقاله از روش تحلیلی-توصیفی و نیز اسناد کتابخانه‌ای استفاده شده است.

روانشناسی محیطی

حوزه‌های عمومی مرتبط با دانش علوم رفتاری در مقوله‌های مرتبط با معماری فضاهای کودکان، علاقمندند تا اساس مطالعات خود را بر مبنای نظریه‌های رشد و یادگیری کودکان بنا نهند از این حیث مطالعات بسیاری وجود دارد که در پی شکل دادن فضاهای مورد نیاز کودکان بر اساس نیازهای مختلف روانی آنهاست. بررسی ادبیات موضوع نشان می‌دهد که ریشه بسیاری از مطالعات موجود به قرن ۱۸ میلادی و با اثر معروف ژان ژاک روسو به نام امیل باز می‌گردد. امیل مانیفست بسیاری از مطالعات بعدی در این بخش است که در سالهای بعد با نظریه‌های یادگیری تلفیق و تکمیل می‌شود؛ نظریه‌های افرادی مانند دیویی و ماریا مانتسوری که تاثیر بسیاری در نگاه به موضوع کودک و تاثیر ویژگیهای فضاهایی به موضوع فرا رشد آنها داشت. اهمیت این نظریه‌ها زمانی آشکار گردید که نمونه‌های کالبدی محیط‌های مورد نظر توانستند پاسخهای قابل قبولی را به دست آورند. از سویی دیگر در حوزه معماری نیز افرادی مانند هانس شارون، هرمان هرتربرگر، لویی کان، آلدو روسی و ... به ساخت مدارس و مراکز برای کودکان همت گماردند که ریشه گرفته در نظریات مذکور داشت.

از سالهای ۱۹۹۰ میلادی به بعد، تلفیق نظریه‌های روانشناسی معماری با نظریه‌های یادگیری در خلق فضاهای مربوط به کودکان بیشتر مورد توجه قرار گرفت و محققان و طراحان با برقراری پیوند میان ایندو به شاخصه‌هایی در حوزه‌های فضایی، روانی، فیزیکی و رفتاری دست پیدا نمودند. یکی از مهمترین دستاوردهای این مطالعات، تغییر الگوهای سنتی فضایی برای آموزش‌های مورد نیاز کودکان از الگوهای بسته به سوی الگوهای باز بود (جعفری، ۱۳۹۳، صفحه: ۱۰).



اولین کنفرانس سالانه پژوهش‌های معماری، شهرسازی و مدیریت شهری



The first annual conference of Architecture, Urban planning & Urban management

کودک

رشد فکری و جسمی تعریفی است تغییرات جسمی، اجتماعی و شخصیتی که باگذشت زمان به وقوع می پیوندد و اثر خود را بعد از گذشت زمان نشان می دهد. همه انسان ها این دوران را سپری کرده و به نوعی رشد را تجربه کرده اند بنابراین با جنبه های مختلف آن آشنا هستند. فرآیند یادگیری تحرک و راه رفتن کودک ویا اینکه یک نوجوان در تلاش است تا به روی پای خودش بایستد همه جزئی از فرآیند رشد است. در طول این روند ممکن است برای هر فردی یک اتفاق خاص بیافتد که مقابله با این اتفاق و یا راهنمایی در این زمینه برعهده دکتر کودکان و متخصص در این زمینه می باشد (جعفری، ۱۳۹۳، صفحه : ۱۰).

اما در این میان لازم دانستیم تا عوامل موثر در شکلگیری شخصیت کودک را نام ببریم:

وراثت و تغذیه، عوامل محیطی، تفاوت های اجتماعی-اقتصادی

از جمله عوامل موثر در رشد می توان به وراثت و تغذیه اشاره کرد که هرکدام به نوعی در این موضوع دخیل هستند. نوع تغذیه و چگونگی این امر می تواند رشد کودک را تحت تاثیر قرار دهد. همچنین محیطی که کودک در آن بزرگ می شود نیز می تواند به رشد وی کمک کرده و نوع ارتباط وی با جامعه را روشن سازد.

عوامل محیطی که بر رشد کودک تاثیر میگذارند عبارت است از شرایطی که خواسته و یا ناخواسته پیش آمده و تاثیر مهمی در نحوه زندگی خانواده می گذارد و در این بین شیوه رشد و تربیتی فرزندان و کودکان را نیز تحت تاثیر قرار می دهد. دیدن شنیدن ویا بوییدن و یا به عبارت دیگر برقراری ارتباط با دنیا پیرامون ما همه میتواند بر تاثیر عوامل محیطی بیفزاید.

همچنین تفاوت های فرهنگی، تفاوت های اجتماعی - اقتصادی و تفاوت های خانوادگی رشد کودکان را دستخوش تغییرات می کند. بنابراین شناخت این تغییرات نحوه تاثیر آنها و حتی آشنایی با شیوه های نوین تربیتی و روش های رشد کودکان مبحث هایی تخصصی می باشد که مرکز مشاوره کودک بمنظور کمک به والدین عزیز و با استفاده برترین مشاوران کودک در این زمینه سعی در بهبود آن داشته و می خواهد تا با کمک شما عزیزان این مهم را تحقق بخشد (شیرانی، ۱۳۸۸، صفحه : ۴۵).

روانشناسان بر این باورند که کودک در مراحل از سنین رشد خود دارای خصوصیت های ویژه همان مقطع می باشد. با دانستن این خصوصیات سنی، اگر والدین این ویژگی ها را مشاهده نکردند باید نگران باشند، نه این که اگر در کودکان موجود بود گله کنند! این دوران بر این قرارند: ۱- از تولد تا دو سالگی، ۲- دو الی چهار سالگی، ۳- چهار الی هفت سالگی

از تولد تا دو سالگی: شخصیتی حس گر و علاقه مند به لمس اشیاء می باشد. لذا والدین جز در مواقع خطر نباید مانع شوند. ۱
۲. دو الی چهار سالگی: درون کودک فقط مشغول عکس برداری از رفتارها و شخصیت هاست و با آنها شخصیت خود را شروع به ساختن می کند.

۳. چهار الی هفت سالگی: علاقه شدیدی به ادبیات کودکانه و بازی ها دارد. نیازمند به توجه زیاد و ارتباط کلامی بالاست. تفکری خود محور دارد که با خودخواهی کاملاً متفاوت است (توجه شود!) همه را با خود همراه می سازد و نیاز به تایید دارد، لذا باید با او همراه بود. نیاز شدیدی به رابطه با هم سن و سالان دارد. قدرت تصویر سازی ذهنی بسیار بالایی دارد، لذا به داستان علاقه مند است. بر روی موضوعات سخت متمرکز می شود پس مهم است روی بدیها تمرکز کند یا خوبیها. قوانین و قواعد ساده را می فهمد ولی قوانین پیچیده را خیر. بعضی قوانین را به طور ثابت در ذهنش نگاه می دارد، لذا نباید اشتباهت را برایش توجیه کرد.

۴. هفت الی یازده سالگی: صاحب مهارتهای گوناگون است و قدرت شکوفایی آنها را دارد به دنبال دلایل منطقی برای قوانین می گردد. (ابوالقاسمی، ۱۳۸۶، صفحه : ۲۲).

مهارت هایی که کودکان برای شکل گیری شخصیت به آن نیاز دارند:

آگاهی نسبت به احساسات خویش



اولین کنفرانس سالانه پژوهش‌های معماری، شهرسازی و مدیریت شهری



The first annual conference of Architecture, Urban planning & Urban management

بازشناسی احساسات دیگران
ابراز مستقیم احساسات بابت‌گیری دایره لغاتی از کلمات احساسی
برقراری تعادل میان افکار و شناسایی نحوه تاثیر هر یک بر دیگری
حساس بودن در برابر افکار دیگران
آگاهی نسبت به این مسائل که همیشه احساسات درست ابراز نمی‌شوند
بینش نسبت به زاویه دید و نگاه دیگران (چرا او این کار را کرد)
انعطاف: قدرت دیدن نقطه نظرات متفاوت دیگران
توانایی ایجاد راه حل‌های بیشتر
خودآگاهی نسبت به روابط
خودگویی‌های مثبت و سازنده
شجاعت برای پذیرش خطر عاشق خود و دیگران بودن
یک انتخاب برای شاد بودن و از زندگی لذت بردن
هدفمندی برای دست یابی به سرنوشت خویش برای تفکر سازنده (حسینی، ۱۳۸۸، صفحه: ۶۱).

کودکان بی سرپرست

یکی از معضلات و دشواریهای جامعه ما موضوع کودکان بی سرپرست است. کودکان بی گناهی که در شرایط خاص خانوادگی خود را از دست می‌دهند و به اجبار بی سرپرست می‌شوند.
کودکان بی سرپرست به کودکانی اطلاق می‌شود که به دلایل متعدد از حمایت و نگهداری خانواده محروم بوده‌اند و امکان زندگی در محیط خانواده را ندارند. خانواده‌هایی که به طور موقت یا دائم سرپرست خود را از دست داده‌اند و از حمایت‌های مالی و خدماتی و توانایی امرار معاش و گذران زندگی به دلیل وجود مشکلات اقتصادی اجتماعی محروم‌اند. این کودکان در مراکز شبانه‌روزی خوابگاه پرورشگاه مهد کودک و شیرخوارگاهها نگهداری می‌شوند. سال‌های اولیه کودکی یعنی از تولد تا ۶ سالگی مهم‌ترین دوران شکل‌گیری شخصیت است. در کشور ما با توجه به اینکه اشخاص از کودکان بی سرپرست به طور مستقیم یا غیرمستقیم نگهداری می‌کنند معمولاً زوج‌هایی که صاحب فرزند نمی‌شوند کودکی را به عنوان فرزند خوانده قبول می‌کنند اما با این حال تعداد موسسات نگهداری کودکان بی سرپرست در حال افزایش است کودکانی که سرپرست خود را از دست داده‌اند در درجه اول نگهداری آنها بر عهده دولتهاست به همین جهت مراکز دولتی سرپرستی و نگهداری آنها را بر عهده دارند و بعضی از این موسسات توسط اشخاص نیکوکار تأسیس شده است اما این موسسات رفاهی نمی‌توانند جای خالی خانواده اصلی را نزد این کودکان پر کنند، لذا به منظور حمایت و سرپرستی از این کودکان قانون فرزندخواندگی از کودکان بی سرپرست به وجود آمده است.
در این راستا فرزندخواندگی به منظور سپردن کودکان بدون سرپرست از طرف بهزیستی به خانواده‌های متقاضی است که البته شرایط قانونی نگهداری از کودکان بی سرپرست را داشته باشند. کودکانی که به خانواده‌ها سپرده می‌شوند والدین یا جد پدری آنها شناخته نشده است و از طرف دیگر باید قبل از سپرده شدن به خانواده‌ها از طریق قضایی خانواده‌ها تأیید شده باشند متقاضیان در لیست نوبت قرار می‌گیرند و با رسیدن نوبت برای انتخاب فرزند به مراجع نگهداری کودکان اقدام می‌کنند و خانواده متقاضی توسط بهزیستی به دادگاه برای صدور حکم سرپرستی کودک طی صورت جلسه‌ای به والدین تحویل داده می‌شود و مراتب به دادگاه اعلام می‌گردد.



اولین کنفرانس سالانه پژوهش‌های معماری، شهرسازی و مدیریت شهری



The first annual conference of Architecture, Urban planning & Urban management

اما حکم سرپرستی کودک در صورت تشخیص بهزیستی مبنی بر آسیب پذیری کودک و نداشتن شایستگی والدین قانونی یا مراجعه والدین حقیقی کودک با هماهنگی دادگاه فسخ می شود.

اما کودکانی که در واقع قربانی بی تدبیری خانواده ها شده اند و تک سرپرستی ناشی از طلاق و یا ترک خانه توسط یکی از آنها عاملی است که باعث بروز پدیده بی سرپرستی کودکان شده است متأسفانه تعدادی از این فرزندان به علت رها شدن به بهزیستی کودکانی هستند که با معلولیت به دنیا می آیند و خانواده ها با توجه به شرایط سخت نگهداری فرزند معلولشان، او را رها می کنند. مشکلات این کودکان نداشتن احساس امنیت و برطرف نشدن نیازهای آنهاست کودکانی که در مراکز شبانه روزی هستند به دلیل جابه جایی های مکرر از خانه به خانه دیگر و از خانه به شبانه روزی و از شبانه روزی به خانه تغییر سیاست های مرکز نگهداری، تغییر کارمندان امکانات رفاهی و تفریحی احساس بی ثباتی می کنند.

کمبود اعتماد به نفس و عدم بیان مشکلات با فرد مناسب و عدم مورد علاقه بودن از دیگر کمبودها و مشکلات روحی رفتاری این کودکان می باشد برای رفع این مشکل بهتر است با توجه به گروه سنی کودکان کارگاه هایی در نظر گرفت برای انجام کارهای خلاقانه پژوهشی و حتی تشفیق به انجام کارهای سخت البته متناسب سنشان برای مثال بهتر است از کودکان ۳ سال خواست تا خودشان لباسهایشان را بپوشند و یا به تنهایی مسواک بزنند. ایجاد اتاق هایی برای تماشای برنامه های متناسب سنشان و اتاق قصه جهت تعریف داستان هایی که بعضی وقت ها قهرمان قصه ها خود کودکان باشند. وجود خشونت رفتاری و بدنی در بین آنها کمبود امکانات و سلیقه های متفاوت آنها احساس محرومیت از خانه و خانواده باعث بروز خشونت در بین آنها شده است.

با وجود یکسان بودن مدرسه کودکان عادی و شبانه روزی این کودکان در محیط مدرسه و کلاس درس در انزوا هستند این کودکان از وضعیت درسی پایین تری نسبت به کودکان عادی برخوردارند زیرا رسیدگی زیاد والدین به وضعیت تحصیلی فرزندانشان باعث شده از وضعیت مناسب تری برخوردار باشند اما این فرزندان از چنین نعمتی محرومند.

(محسنی تبریزی، علی رضا، ۱۳۷۵، ۳۷).

از این رو این مراکز باید تامین کننده ی نیاز های روحی و روانی کودکان باشند.

محیط

پرورشگاه، خانه کودک است که در طراحی آن هم سکونت مطرح می شود و هم آموزش. در بحث سکونت، احساس تعلق کودک به محیطی که در آن زندگی می کند مطرح می شود و در آموزش، مسأله ارتقای یادگیری کودک اهمیت زیادی دارد. در این پروژه هدف اصلی، ساخت مرکز نگهداری از کودکان در محیطی دلچسب می باشد تا کودک، تجربه های کودکان دیگر، یعنی بودن در خانه و در مقیاس دیگر، عضو جامعه بودن را احساس کند. اما چگونه می توان پرورشگاه را از حالت موسسه ای خارج و به فضایی مانند خانه نزدیک تر کرد؟ از دیدگاه های اساسی این طرح، کوچک سازی گروه های زندگی و تجمع آنان در واحدهای مسکونی مختص به هر شبه خانواده می باشد. اختصاص فضایی متعلق به کودک در این مجموعه، احساس تعلق و بودن در خانه ای مختص به خود را افزایش می دهد. روش تحقیقی که در این رساله مورد استفاده قرار گرفته، تلفیق نظری و استدلال منطقی می باشد.

کودکان بی سرپرست، دوران کودکی خود را جدای از جامعه سپری می کنند و زمانی پا به عرصه جامعه می گذارند که مفهوم جدای از جامعه بودن، در ذهن آنها شکل گرفته شده است بنابراین اولین قدم، انتخاب سایت مناسبی، برای قرارگیری مرکز نگهداری کودکان بی سرپرست است تا ارتباط لازم را با جامعه برقرار کند. قرارگیری این مرکز در همسایگی محله، به دلیل تعاملات اجتماعی که در یک محله صورت می پذیرد و آشنا شدن کودک با هنجارهای اجتماعی، پیشنهاد می شود. پژوهش های انجام شده



اولین کنفرانس سالانه پژوهش‌های معماری، شهرسازی و مدیریت شهری



The first annual conference of Architecture, Urban planning & Urban management

نشان می‌دهد، استفاده از عناصر طبیعی در طراحی فضای آموزشی و سکونتی کودکان بی‌سرپرست به ایجاد انگیزش و ارتقای کیفیت زیستی آموزشی آنان منجر می‌شود. بنابراین با توجه به موارد ذکر شده پیشنهاد می‌شود که سایتی، در مجاورت محله و در حاشیه طبیعت انتخاب گردد. فضاهای آموزشی، خدماتی، تجاری در داخل سایت، حلقه اتصال محله با این مرکز می‌باشد. کودک از طریق تماس با گروه‌های سنی مختلف، نقش اعضای مختلف جامعه را درک می‌کند. علاوه بر این فضای آموزشی داخل سایت که به کودکان پیش دبستانی پرورشگاه و محله تعلق دارد، امکان برقراری ارتباط بین کودکان با همسالانشان را به وجود می‌آورد. سعی در برقراری ارتباط فضایی و اجتماعی بین این مجموعه با فضای شهری اطراف آن، این مجموعه را به عنوان بخش یا محله‌ای در کنار سایر فضاهای شهری مطرح می‌کند. در این رساله با مطالعه در روانشناسی کودک و به خصوص کودک بی‌سرپرست و بررسی تئوری‌های موجود در زمینه آموزش و استفاده از مطالعات انجام شده به طراحی مرکزی برای اسکان دادن کودکان بی‌سرپرست سه تا هفت سال و تمرکز بر آموزش دادن آنان در مرکز پیش دبستانی پرداخته خواهد شد (محسنی تبریزی، علی‌رضا، ۱۳۷۵، ۳۷).

نتیجه‌گیری

با توجه به آنچه در مطالب جمع‌آوری شده یاد می‌شود کودکان مهمترین بخش جامعه می‌باشند که کودکان بی‌سرپرست جدا از این امر نیستند و نیز دارای حساسیت بسیاری هستند. مکانی که این کودکان در آن به دنیا آمده و پرورش میابد دقیقا و با جزئیات بیشتری باید شبیه به خانه‌ای همراه با خانواده باشد تا کمتر احساس خلل نماید همچنین باید دارای ویژگی‌هایی باشد تا کودکان خود بتوانند مسئولیت پذیر باشند زیرا باید پذیرفت که آنان نسبت به کودکان دیگر دارای خلل عاطفی و احساسی هستند مراکز باید در مکان مناسب قرار گیرد مربیان حداقل امکان ثابت باشند تغییر ناگهانی آنان موجب ایجاد حس ترس خواهد شد طراحی فضاهایی جهت آموزش و انجام کارهای انفرادی و گروهی باشد.

مراجع

- [۱] قرآن کریم
- [۲] رضویان، محمد تقی، شمس پویا، محمد کاظم ملاتبار لاهی، عبدالله، کیفیت محیط کالبدی و حس مکان، فصلنامه علمی پژوهشی جغرافیا و توسعه، سال پنجم، شماره دهم، ۱۳۹۳.
- [۳] فرهادی، فرهاد، بررسی میزان اعتماد به نفس و ثبات شخصیتی و ایده آل‌های کودکان مقیم مراکز یتیم‌خانه‌ها، فصلنامه علمی پژوهشی باغ نظر، سال نهم، شماره ششم، ۱۳۹۲.
- [۴] شفیع زاده، مهدی، مرکز نگهداری از کودکان بی‌سرپرست، پایان‌نامه کارشناسی ارشد هنر و معماری، دانشگاه آزاد شبستر، استاد ناهیدی آذر، ۱۳۹۱.
- [۵] مهدوی نژاد، جمال‌الدین، دماوندی، مجید ابراهیم، صبری، رضا سیروس، عباس پور اسدالله، جوانه، تاثیر محیط‌های بازی طبیعی در رشد کیفی آموزش کودک، نشریه علمی پژوهشی فناوری آموزش، سال ششم، جلد ۶، شماره ۴، ۱۳۹۴.



اولین کنفرانس سالانه پژوهش‌های معماری، شهرسازی و مدیریت شهری



The first annual conference of Architecture, Urban planning & Urban management

- [۶] شیرانی، عبدالله، والدین و روان شناسی کودک و نوجوان، نشریه مداد سفید، تهران، ۱۳۸۸.
- [۷] کمالان، مهدی، کتاب قانون، انتشارات کمالان، تهران، ۱۳۸۸.
- [۸] جعفری، زهرا، روانشناسی کودک، انتشارات انتظار سبز، اصفهان، ۱۳۸۴.
- [۹] حسینی، شمس الدین، چگونه با کودک صحبت کنیم که گوش کند چگونه گوش کنیم که کودک صحبت کند، انتشارات نسل نو اندیش، تهران، ۱۳۸۸.
- [۱۰] ابوالقاسمی، شهنام، روانشناسی رشد، انتشارات دانشگاه آزاد، تنکابن، ۱۳۸۶.